

rovballet en Rosas. Ik haal bij hem de eerste perskritieken over de voorstellingen van Rosas in BAM op, voor de Brusselse achterban. De belangrijkste zijn bijzonder positief: Jowitt in *The Village Voice* en Anna Kisselgoff in *The New York Times* (Kisselgoff zal overigens later in haar jaaroverzicht in december slechts één hedendaagse choreografe vermelden: Anna Teresa De Keersmaeker als dé Newyorkse revalidatie na Bausch).

Castonguay is zelf opgetogen over de voorstellingen van Rosas. Alhoewel, het heeft hem veel zweet gekost en hij beweert dat hij meer werk gehad heeft om de vier meisjes van Rosas een week in BAM te presenteren dan de 150 mensen van het Kirovballet een hele Amerikaanse tournee te laten afwerken. Het heeft alles te maken met het verschil tussen klassieke en hedendaagse kunst, met de graad van organisatie, met de politieke context (Kirov was het eerste gezelschap dat de USA aandeed na de gespreksronde Reagan-Gorbatsjov in Genève), met de beschikbare financiële middelen ook (de Kirovtournee koste 10 miljoen dollar). Hoofdprobleem voor Rosas waren de werkvergunningen voor de technici. De Amerikaanse showbizvakbonden zijn beste maatjes met de douanevakbonden en dat deed alles zo stroef verlopen: de werkvergunningen voor de technici van Rosas werden geweigerd.

Dead End Kids is een film van Mabou Mines. Resultaat van enkele theaterproducties van deze Newyorkse avant-gardegroep. De ondertitel maakt veel duidelijk: *A Story of Nuclear Power*. Het is de geschiedenis van de middeleeuwse alchemisten over Marie Curie (onvergetelijk vertolkt door Ruth Maleczek) tot de koude oorlog en de Amerikaanse paranoia en daarna grootheidswaan. De Newyorkse avant-garde is hopeloos op zoek naar een authentiek Amerikaans historisch bewustzijn.

Dinsdag 18 november

Ik gun mezelf altijd een beetje toerisme. Ik stond eerder op Empire State Building en later op World Trade Center. Omdat het dakplatform van de RCA-building gesloten is voor restauratie, neem ik nu de ferry naar Staten Island. Slechts 25 dollarcent heen en terug en een uniek gezicht op Manhattan. Noem het maar verliefdheid. Of een rituele hommage aan de weergalozes architectuur van deze stad.

Terug in Soho loop ik Douglas Sadowick tegen het lijf. Hij is de vriend van Tim Miller en samen waren ze in oktober in het Stuc een week te gast met *Buddy Systems*,

een bijzondere voorstelling omdat Tim en Douglas er hun eigen homorelatie op de scène zetten. Eigenlijk gaat het vooral om de angst voor AIDS, zonder dat het woord ooit valt.

Doug nodigt me uit op de koffie; de armtierigheid van hun flatje is wat afstotend. Miller was nochtans te gast op het BAM-festival 1984 met een Next Wave-creatie *Democracy in Amerika*, een multimedia-project waarvoor Miller een jaar lang enquêtes verzamelde (ook op Kaai '83 herinner ik me). De doorbraak voor Miller kwam er niet en hij is nu één van de zesduizend professionele dansers in New York. De concurrentie is bikkelhard.

's Avonds opnieuw naar de BAM voor de *New Moonstories* van Eiko & Koma. Hoewel deze butohdansers geen echt nieuwe perspectieven openen voor de hedendaagse dans, moesten zij toch maar getoond worden aan een groter Newyorks publiek. Dit is een moedige BAM-programmatie en efficiënt tegengif voor de Amerikaanse hang naar snelheid, gaafheid en goedkope behaagzucht. Eiko & Koma werken nu al tien jaar in New York en BAM is voor hen, zoals voor zovele anderen, een hoogtepunt in hun carrière.

In die zin is "Next Wave" zwaar misleidend als titel van het festival. Sinds '83 heeft BAM weliswaar een stevige reputatie opgebouwd als verzamelplaats voor de groot geworden Newyorkse avant-garde uit de jaren zeventig. Het valt alleen op dat bijna al deze artiesten veel vroeger al door de Europese festivals (Avignon, Holland, Automne, Kaai) ontdekt en ondersteund werden. Een greep uit de BAM-programmatie sinds '83: Bob Wilson, Trisha Brown, Lucinda Childs, Molissa Fenley, Nina Wiener, Meredith Monk, Bill T. Jones & Arnie Zane, Laura Dean, David Gordon, Tim Miller.

"Next Wave" lijkt eerder te slaan op de Amerikaanse situatie. BAM doorbreekt voor theatermakers en choreografen een soort Newyorks isolement en opent de poorten naar de rest van het continent. De grote schouwburgen in de andere 49 Amerikaanse staten en Canada kampen met een niet onaanzienlijk publiekverlies. Behalve het eigen theater-, opera- of/ en balletgezelschap nodigt men er jaarlijks een paradestuk uit van een groot klassiek gezelschap (*Swanlake* of *Nutcracker*), een meer modern gezelschap (Joffrey of Ailey of Harlem dance Theater) en een kassucces uit Broadway (*Cats* of *On your Toes*). Die formule blijkt minder en minder efficiënt en het is net de BAM-elite die deze gaten in deze culturele markt van de provincie gaat opvullen.

Woensdag 19 november

George en ik bezoeken in de voormiddag het decoratier van Yoshiko Shuma. Ze is Japanse, choreografe en vooral berucht om haar producties die ze opzet met honderden vrijwilligers. Daarna de repetitiestudio van Laura Dean. Minimal music, minimal dance. Ten slotte de Childsstudio op 541 Broadway: in een pand dat twintig jaar geleden gezamenlijk aangekocht werd door Lucinda Childs, Trisha Brown, David Gordon en Douglas Dunn. Toen was het heel goedkoop, sindsdien zijn er strenge wetten gekomen voor de lofts wat betreft veiligheid en algemeen onderhoud. Boven elkaar liggen er nu vier prachtige studio's. Dit wordt een beroemd adres voor de geschiedschrijvers van de postmoderne dans.

's Namiddags stap ik naar de Lower East Side. De buurt ontsnapt aan de architecturale verticaliteit die Manhattan zo uniek maakt. Alles is een stuk armer hier. De bebouwing is haast Europees: niet hoger dan drie verdiepingen en met voortuintjes toe. Sinds de huurprijzen in wijken als Greenwich of Soho te duur werden (oppervlakte drukt zich uit in miljoenen dollar als je in de hoogte bouwt), zijn er veel artiesten in de Lower East Side komen wonen, of slechter nog (want niet op Manhattan): New Jersey, Brooklyn, Queens.

Afspraak met Marc Russell van P.S. 122. Voor heel wat jonge artiesten is dit de allereerste plaats die hen tegen gunstige financiële voorwaarden toelaat hun werk aan een publiek te tonen. Meer dan 400 voorstellingen per jaar met een budget van 8 miljoen frank. Alles komt aan bod, want Russell wil zelf niet echt kiezen. Belangrijker is gewoon een scène te bieden, "waar alles kan": video, dans, film, theater, muziek. Liefst een gezellige mix van al deze media en zonder elke afzonderlijke productie perse onder één label te willen vangen. Sinds *Ritter, Dene, Voss* van Thomas Bernhard weten wij dat jonge kunstenaars niet te helpen zijn. In de hoofdstad van de wereld nog minder: er zijn er zo veel en allemaal zo jong. Ik heb er Marc Russell niet mee lastig gevallen. Vierhonderd voorstellingen halen het op het geouwehoer van één vervelende Oostenrijker.

De laatste avond in New York. Bij gebrek aan suggesties over absoluut-niet-te-missen voorstellingen van Newyorkse collega's (dat was vorige keer wel wat anders!), ga ik nog eens naar BAM voor de première van David Gordons *Pick Up Company*. Gordon maakte de Grand Union mee, is dus generatie-